

Fiyordlara arpan Dalgaların Gücü ve SOMA

Av. M. Zeki İlekel
zeki.islekel@emo.org.tr

Fiyordlara ilişkin belgeselleri izlediğinizde, denizin bittiği yerde yükselmeye başlayan devasa kayalıklar ile onları yine onlara çarpan devasa dalgaları görürsünüz. İlk hissettiğiniz dalgaların çaresizliğidir. Dalgalar tüm güçleri ile kayalara çarpmakta ve geri çekilmektedirler. Sonra tekrar, sonra tekrar sonra tekrar. Bu binlerce belki milyonlarca yıldır böyledir. Dalgalar hep çarpar ve kayalar hep yerinde duruyormuş gibidirler.

Aslında öyle değildir. Çarpan her dalga kayalardan bir parça koparır. Bu yüzden fiyortlar korkunç girintili çıkıntılı, düzensizdirler. Bunu fiyortların bir uçaktan, helikopterden, uçan herhangi bir araçtan baktığınızda anlarsınız. Ya da haritalara baktığınızda anlarsınız. Fiyortlar binlerce, belki milyonlarca koydan, burundan oluşur. Bu yüzden Norveç haritasını çizmek herhalde çok zor olmuştur.

İş kazalarında dünya üçüncüsü, Avrupa birincisiyiz. Bu cümleden sonra hep fiyortlara çarpan dalgaları seyrettiğim de yaşadığım duyguyu yaşıyorum. Soma'da da bu duyguyu hissettim.

Sanıklar ve suçtan zarar görenler yani ölenlerin yakınları. Hepsinin birden çaresizliği ve öfkesi. Hepsinin çaresizlikten kaynaklanan öfkeleri salonun duvarlarına çarpıyordu. Bir sanık vekili (işveren vekili) savunma yaptığında ortam birden gerildi. Yakını ölenler savunmadaki doğal unsurların

ifade edilmesine sinirlendiler. Ölenlerin eylemlerinin tartışılmasına sinirlendiler. Sanık vekili şaşkın bir çaresizlikle görevini yaptığını söyledi. Şikayetçi avukatlarından bir kişi de biraz daha dikkatli ifade kullanmasını söyledi. Sanık vekili ben işimi yapıyorum, beni kısıtlama hakkınız yok dediğinde salon yeniden gerildi. Hakim oturuma yarım saat ara verdi. Dışarıya çıktık. 10-15 dakika sonra ölenin müşteki yakını bir kadın kendi kendine konuşuyordu. "Ne biçim meslekleri var bunların? Ne sivri dilli insanlar* Nasıl bir iş bu?" diyordu. Müşteki Avukatı kendisi ile konuşmuş besbelli. Böyle olacak demiş.

Bir güvensizlik var. Sanıklarda kurban ediliyoruz inancı. Müştekilerde suçlulara hiçbir şey olmayacak inancı. Bütün izler birbirine karışmış durumda.

Ortada büyük bir suç var. En az 301 kişinin ölümüne sebebiyet vermek. Bir kişi ya da birden fazla kişi bu suça neden oldu. İnsanlar iki duygu birden yaşıyorlar. Suçlular bulunsun ve bir daha kimsenin başına böyle bir şey gelmesin.

Ceza Hukukunun ana amaçlarından birisi, mağdur ya da yakınlarının intikam duygularını tatmin etmektir. Ancak bütün amacın bu olduğu ileri sürülemez. Aksi takdirde İhkakı hak, yani hakkı olanı kendiliğinden almak gibi bir suç olmazdı.

Ceza Hukukunun diğer amacı ise başka kişilerin aynı eylemi yapmasını, failin ise tekrarlamasını engellemektir. Bu da "cezanın caydırıcılığı" amacıdır.

Cezaların caydırıcılığının suçun önlenmesine etkisi ceza hukuku teorisinde çok uzun süredir tartışılmaktadır. Bugün ceza teorisyenlerinin genel olarak katıldığı görüşü yine bir ceza teorisyeni olan ve Modern Ceza Hukuku'nun kurucularından sayılan Cesare Becceria (1738-1794), "kaçma ihtimali olmayan bir hapis cezasının, kaçma ihtimali olan idam cezasından daha caydırıcı olduğunu belirtmektedir. Cesare Becceria'nın bu ifadesi İdam Cezasına karşı çıkış gerekçelerinden birini oluşturur. Becceria'nın Suçlar ve Cezalar isimli kitabında belirtilen bazı ilkeler, insan hakları evrensel beyanamesine geçtiği gibi dünyada idam cezasına karşı hareketin başlatıcısı olma sıfatını da taşır.

Bu tartışma bizi cezanın suçu önlemenin tek yolumu olduğuna götürdüğü açık. Soma'da Ağır Ceza Mahkemede yapılmakta olan faaliyet ve bunun sonucu çıkabilecek olan ağır cezalar bundan sonra iş kazaları sonucunda insan ölümlerini engelleyebilecek midir? (Bu arada "kaza" ifadesini kullanmaktan çekiniyorum. Bundan sonra da kullanmayacağım. Soma da ya da başka yerde yapılan eylemin kanuni adı Taksirler, ya da bilinçli taksirle, ya da olası kastla Adam öldürmedir.

Sanıklar Adam öldürme suçu ile yargılanmaktadır. ayrıca buradaki fil kaza ile ölme değildir. Öldürmedir. Kısaca cinayettir)

Suçun önlemenin en önemli unsuru suçun doğmasına engel olacak mekanizmaları oluşturmaktır.

Kamu burada devreye girer. Çünkü Anayasa'ya göre, işçilerin sağlıklı bir ortam içerisinde çalışmasını sağlamak Anayasa'ya göre devletin görevidir. İnsanların yaşam hakkını korumak devletin görevidir. İnsanların vücut bütünlüğünü korumak devletin görevidir. Devlet bir yerde çalışan işçilerin yaşamlarının önlenabilir riskler taşımadığından emin olmakla yükümlüdür. Bu işyerinde önlenabilir riskler içermediğini gördükten sonra bu işyerinin çalışmasına izin vermelidir. Keza çalışma süresi içerisinde de işyerinde önlenabilir risklerin oluşmasını engelleyecek biçimde gerekli işlemlerin yani bakım, onarım, yenileme, bilgilendirme çalışmalarının yapıldığından emin olmak zorundadır. Emin olmadığında ise o işyerini kapatmakla yükümlüdür.

1984 yılından buyana özellikle 2002 de hızlanan bir şekilde ülkemizde Kamusal Denetimin özel sektör tarafından yapılması diye bir uygulama oluştu. İş güvenliği uygulaması da buna bir örnek. Başka uygulamalar da var. Ancak başlangıç uygulaması Yapı Denetim Şirketleri. Bu tip şirketlerin tamamı için öngörülen model şöyle. Ortaklar belirli niteliklere sahip Sermaye şirketleri, çalışanlar da iş güvenliği uzmanları, Bu uzmanlar belirli meslekler mensubu olabiliyorlar. Bunları Bakanlık seçiyor. zaten deneyimli olan meslek mensuplarından alıyor. (Deneyim şartı) Eğitimden geçiriyor ve sınav yapıyor. Ancak bu sistemin çalışması mümkün değildir. Çünkü asıl olan çalışanların tarafsız olması gerekir.

Kamu görevlisinin olmazsa olmaz özelliği tarafsız olması koşuludur. Kamu görevlisinin işe girişi, işin yürütümü, işin sona eriş sebepleri kanunla belirlenmiştir. Normal şartlarda bir kamu görevlisini işvereni olan devlet canı istediği zaman işten çıkaramaz. Maaşını kesemez. Kamu görevlisinin işini kaybediş halleri, görevde yükselme şekilleri, sicillerinin düzenlenmesi vs usulleri kanunla düzenlenmiştir. ve yargı denetimine tabidir. Nitekim çok fazla yanlış sicil verilmesi, şahsi tayin davası kanunda usullere göre geri çevrilmekte memur işine geri dönmektedir. İş Hukukunda böyle bir müessese yoktur. İşveren sadece daha fazla para ödemek durumunda kalmaktadır. Ancak işçiyi geri almakla yükümlü değildir. Nitekim işe iade davalarının sonuçlarına bakıldığında işverenlerin genel olarak İş Kanunu 18. maddesi uyarınca işe iade edilen işçilerin "işe iade tazminatlarını da ödeyerek" geri almadıkları görülmektedir.

Kamu görevlisi için böyle bir uygulama yoktur. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi'nin kararında da belirtildiği gibi, birtakım meslek mensuplarının görevi ihmal, suiistimal vb eylemlerine ağır cezalar tayin etmek yolu ile bu kişilerin kamu görevlisi olarak kabul edilmesini sağlamaz. Çünkü "iş güvenceleri" hiçbir zaman bir memurun sahip olduğu iş güvencesine sahip olmayacaktır. Bu nedenle bu kişiler tarafsız değil, işvereniye sadakat ilişkisi ile bağlı kişilerdir. Bu nedenle gerek Hukuk Muhakemeleri Kanunu, gerekse Ceza Muhakemesi Kanunu davanın taraflarından birinin yanında çalışan kişiyi "yeminsiz" olarak dinler. Çünkü hayatın olağan akışına göre tarafsız olamayacaklarını düşünmektedir. Onların bir de yemin altında dinleyerek suç işlemek durumunda bırakmak istemektedir. Çünkü mahkeme-

lerde yalan tanıklık etmek değil, yalan yemin etmek suçtur.

Yukarıda açıklanan durumda iş, işgüvenliği uzmanlarının çalışanı şirketinin işvereniye bağlıdır. Ancak bu işveren de bağımsız değildir. Çünkü ücretini "denetlenen" den almaktadır. Onunla denetlediği kişi arasında da menfaat ilişkisi vardır. Bu durumda hiç denetim yapılmamasından değil, ZAYIF hatta ÇOK ZAYIF bir denetimden bahsetmek gereklidir.

İŞTE SOMA DA BU MEKANİZMA YARGILANMIYOR. İŞTE TÜRKİYE'DEKİ HİÇ BİR İŞ CİNAYETİ DAVASINDA BU YARGILANMIYOR.

Ceza Mahkemesinin de böyle bir görevi yok. Ceza Mahkemeleri kimin ne kadar ihmali var diye bakıyor. İş Cinayeti oldu mu? oldu. Bu görev kime ait?; Mühendislere. Mühendisler içinde hangisinin ihmali var onu tespit edelim. Sonra bu işi denetlemekle görevli kim?. İş güvenliği şirketi. İş güvenliği şirketinin görevlileri kimler? a, b, c. tamam. Sonra İşveren bazı mühendislerin bazı şeyleri yapmalarına engel olmuş mu? Mühendis şunların, şunların yapılması gerekir demiş, yapmamış mı? Tamam işveren veya vekilini de cezalandıralım. Olmaz, olmaya-cak da. Çin de bir zamanlar, devrimden önce, karaborsacılık yapanları derhal idam ediyorlarmış. Karaborsacılık önlenmiş mi hayır. Sadece karaborsadaki malların fiyatı artmış.

Somadaki insanların isyanı ve çaresizliği buydu. İntikam tamam istiyorlardır. Ama asıl istedikleri, aynı olayın çocuklarının da başına gelmeyeceğini bilmek istemelerinden kaynaklanıyor. Yargılama sonunda suçlu bulduklarınızın hepsini assanız da bu çılgınlık bitmeyecek. Çünkü kimse intikam istemiyorlar.

Ama emin olun fiyordlara çarpan dalgaların gücüne sahipler.